

14. 10. 2005

ID: 36400

Škoda způsobená zaměstnancem

Jestliže příčinou vzniku jiné škody byla skutečnost, že i po skončení pracovního poměru zaměstnance nebyla jeho práce odpovídajícím způsobem vykonávána, to ale za situace, kdy k přerušení výkonu práce došlo v důsledku toho, že tento zaměstnanec přestal docházet do zaměstnání, trvala příčinná souvislost mezi porušením pracovních povinností zaměstnancem a vznikem škody na straně zaměstnavatele, bez ohledu na to, že v mezidobí pracovní poměr zaměstnance zanikl, až do okamžiku, kdy práce zaměstnance odpovídajícím způsobem vykonávána byla.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 21 Cdo 1852/2003, ze dne 21.1.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce B. S., zastoupeného advokátem, proti žalovanému L. K., zastoupenému advokátem, o 94.500,- Kč s příslušenstvím a o vzájemném návrhu žalovaného o 6.918,- Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Karlových Varech pod sp. zn. 11 C 155/97, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. prosince 2002, č.j. 13 Co 874/2001-191, tak, že rozsudek krajského soudu (s výjimkou potvrzujícího výroku ohledně částky 9.373,60 Kč s příslušenstvím a výroku o odmítnutí odvolání žalovaného) se zrušuje a věc se v tomto rozsahu vrací Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se domáhal (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby mu žalovaný zaplatil 94.500,- Kč s 21% úrokem od 1.10. 1996 do zaplacení. Žalobu odůvodňoval zejména tím, že žalovaný byl původně jeho zaměstnancem se zařazením „řidič - dealer“, jehož pracovní poměr skončil okamžitým zrušením pracovního poměru ke dni 23. 5. 1996 pro neomluvené absence. Při ukončení pracovního poměru byl zjištěn „inventurní rozdíl“ ve výši 14.833,30 Kč (na úhradu škody bylo započteno 2.882,- Kč jako přeplatek mzdy, proto z tohoto důvodu požaduje 11.951,30 Kč) a navíc, tím, že žalovaný přestal bezdůvodně pracovat a jeho vozidlo zůstalo neobsazeno, vznikla žalobci škoda ve výši 82.549,- Kč, spočívající ve ztrátě na zisku.

Žalovaný v průběhu řízení uplatnil vůči žalobci vzájemný návrh na zaplacení částky 6.918,- Kč s „poplatkem z prodlení“ ve výši 18% od 1. 6. 1996 do zaplacení představující nevyplacenou poměrnou část mzdy za měsíce březen a květen 1996.

Okresní soud v Karlových Varech rozsudkem ze dne 23. 10. 2001, č.j. 11 C 155/97-173, žalovanému uložil zaplatit žalobci 55.562,60 Kč s 21% úrokem od 1. 10. 1996 do zaplacení, co do částky 38.937,40 Kč s příslušenstvím žalobu zamítl, žalobci uložil zaplatit žalovanému 6.918,- Kč s 18% úrokem od 1. 6. 1996 do zaplacení a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na nákladech řízení 9.960,- Kč a že žalobce je povinen zaplatit žalovanému na nákladech řízení 15.975,- Kč; zároveň uložil, aby zaplatili „ČR - na NSN- znalečném“ žalobce 40,- Kč a žalovaný 60,- Kč, to vše „do poklady Okresního soudu v Karlových Varech“. Na základě provedeného dokazování dospěl k závěru, že žalovaný odpovídá za schodek na svěřených hodnotách jen co do výše 3.600,- Kč, kterou sám doznal. Zbývající část nároku žalobce, jež byla uplatněna jako nárok na náhradu škody podle ustanovení § 172 zák. práce, považoval za důvodnou do výše 55.562,60,- Kč, která podle jeho názoru (opírajícího se o znalecký posudek) představovala výši ušlého zisku žalobce. Přitom vycházel z toho, že ze strany žalovaného šlo o jednání úmyslné, jež umožnilo žalobci domáhat se i jiné škody (ušlého zisku) v souladu s ustanovením § 179 odst. 3 zák. práce, a že je dána i příčinná souvislost mezi chováním žalovaného (bezdůvodné neomluvené absence) a škodou na straně žalobce; to vše s ohledem na specifické zařazení žalovaného ve funkci „řidič - dealer“. Vzájemnému návrhu žalovaného vyhověl, neboť v uvedeném rozsahu nebyla žalovanému mzda vyplacena a její započtení žalovaným na jiné jeho nároky nebylo podle zákoníku práce možné.

K odvolání žalovaného Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 17. 12. 2002, č.j. 13 Co 874/2001 - 191, rozsudek soudu prvního stupně ve výroku pod bodem I. o povinnosti žalovaného zaplatit žalobci 55.562,60 Kč s 21% úrokem od 1.10.1996 do zaplacení změnil tak, že žalobu co do částky 46.189,- Kč s příslušenstvím zamítl, ve zbývající částce 9.373,60 Kč s příslušenstvím rozsudek soudu prvního stupně pod bodem I. (v přisudečném výroku ve vztahu k

žalobci) potvrdil, odvolání žalovaného do výroku pod bodem II. (o zamítnutí žaloby co do částky 38.937,40 Kč s příslušenstvím) odmítl a rozhodl, že žalobce je povinen nahradit žalovanému na nákladech řízení před soudem prvního stupně 28.020,- Kč k rukám „jeho právního zástupce“ a že na náhradu nákladů odvolacího řízení nemá žádný z účastníků právo; náklady zálohované státem, a to žalobce 90,- Kč a žalovaný 10,- Kč uložil účastníkům nahradit „ČR do pokladny Okresního soudu v Karlových Varech“. Souhlasil se závěry soudu prvního stupně v části, kdy rozhodoval o náhradě za schodek na svěřených hodnotách. Zbývající část žaloby uplatněnou z důvodu odpovědnosti za škodu ve smyslu ustanovení § 172 zák. práce považoval za důvodnou jen v té výši, jež mohla vzniknout v období od 13. 5. 1996 (kdy žalovaný přestal pro žalobce pracovat) do 23. 5. 1996 (do okamžitého zrušení pracovního poměru). Vycházel přitom z toho, že zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, a že tedy ke vzniku této škody zaměstnavateli může dojít jen v době, kdy jsou obě strany ve vzájemném pracovním vztahu - kdy pracovní poměr mezi nimi trvá. Vzhledem k tomu, že pracovní poměr mezi účastníky skončil okamžitým zrušením ke dni 23. 5. 1996, nepřísluší žalobci náhrada škody za dobu od 23. 5. 1996. Protože výrokem, jímž byla žaloba co do částky 38.937,40 Kč s příslušenstvím zamítnuta, nebyla žalovanému způsobena žádná újma v jeho právech, odvolání v tomto rozsahu s odkazem na ustanovení § 218 písm. b) o.s.ř. a § 201 o.s.ř. odmítl.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobce namítá, že odvolací soud se řádně nevyrovnal s vymezením doby, po kterou škoda vznikala. Odpovědnost žalovaného za škodu je dána podle jeho názoru tím, že hrubě porušil povinnost zaměstnance, když přestal docházet do zaměstnání a práci dealera začal vykonávat u konkurenční firmy. Ze skutečnosti, že došlo k okamžitému ukončení pracovního poměru z důvodu hrubého porušení pracovní kázně, nelze dovozovat „beztrestnost“ žalovaného za škodu, kterou svým protiprávním jednáním způsobil. Je přesvědčen že důsledky protiprávního jednání žalovaného jsou představovány škodou, která mu vznikala postupně do doby, než se mu protiprávní jednání žalovaného podařilo eliminovat zaučením nového zaměstnance. Navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby mu věc vrátil k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud ČR jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání proti měnícímu výroku rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o.s.ř) a že dovolání směřuje proti výroku rozsudku, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. dovolání přípustné, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu v napadeném výroku bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1 věta první o.s.ř) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Projednávanou věc je třeba i v současné době posuzovat - vzhledem k tomu, že žalobci měla škoda vzniknout v období května až července 1996 - podle zákona č. [65/1965](#) Sb., zákoníku práce ve znění zákonů č. [88/1968](#) Sb., č. [153/1969](#) Sb., č. [100/1970](#) Sb., č. [20/1975](#) Sb., č. [72/1982](#) Sb., č. [111/1984](#) Sb., č. [22/1985](#) Sb., č. [52/1987](#) Sb., č. [98/1987](#) Sb., č. [188/1988](#) Sb., č. [3/1991](#) Sb., č. [297/1991](#) Sb., č. [231/1992](#) Sb., č. [264/1992](#) Sb., č. [590/1992](#) Sb., č. [37/1993](#) Sb., č. [74/1994](#) Sb., č. [118/1995](#) Sb., č. [287/1995](#) Sb. a č. [138/1996](#) Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 9. 1999 (dále jen „zák. práce“).

Podle ustanovení § 172 odst. 1 zák. práce zaměstnanec odpovídá zaměstnavateli za škodu, kterou mu způsobil zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Podle ustanovení § 179 odst. 1 zák. práce zaměstnanec, který odpovídá za škodu podle § 172, je povinen nahradit zaměstnavateli skutečnou škodu, a to v penězích, jestliže škodu neodčiní uvedením v předešlý stav. Podle ustanovení § 179 odst. 3 zák. práce jde-li o škodu způsobenou úmyslně, může zaměstnavatel požadovat náhradu i jiné škody.

Škoda je jedním z předpokladů pro vznik obecné odpovědnosti pracovníka za škodu podle ustanovení § 172 zák. práce. Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (t.j. majetková újma) a je objektivně vyjádřitelná v penězích. Skutečnou škodou (§ 179 odst. 1 zák. práce) je nastalé zmenšení majetku poškozené organizace. Jinou škodou (§ 179 odst. 3 zák. práce) je ušlý majetkový prospěch; spočívá v tom, že u poškozené organizace nedošlo ke zvýšení (rozmnožení) majetku, které bylo možné - nebýt škodné události - s ohledem na pravidelný běh věcí důvodně očekávat.

Při zkoumání, zda žalobci (zaměstnavateli) vznikla jiná škoda, je třeba - obecně vzato - objasnit, zda žalobce (zaměstnavatel) mohl při pravidelném běhu věcí (kdyby žalovaný v rozhodném období řádně pracoval) důvodně očekávat zisk (rozmnožení svého majetku) a zda k tomuto zvýšení majetku nedošlo právě proto, že žalovaný neplnil své povinnosti z pracovního poměru (přestal bezdůvodně pro zaměstnavatele konat práci). Závěr o tom, že vznik jiné škody byl u poškozeného (žalobce) prokázán, lze považovat za odůvodněný tehdy, je-li dokazováním zjištěno, že tu jsou takové skutečnosti, na základě kterých zaměstnavatel mohl důvodně očekávat zisk (rozmnožení svého majetku), že tento zisk ve skutečnosti nedosáhl (jeho majetek se důvodně očekávaným způsobem nezvýšil) a že k této

majetkové újmě došlo v důsledku porušení povinností z pracovního poměru ze strany žalovaného. Rozhodujícím tedy je, zda a jakou částku by žalobce při pravidelném běhu věci - nebýt neomluvených absencí žalovaného - od jiného obdržel, a tak dosáhl důvodně předpokládaného zvýšení svého majetku (svých aktiv). Kdy tomu tak je, závisí na okolnostech konkrétního případu. Rozhodné skutečnosti musí být - jak uvedeno výše - dokazováním bezpečně prokázány; nepostačuje tu pouhá možnost (pravděpodobnost) vzniku škody.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno, že žalovaný jako zaměstnanec žalobce se zařazením „řidič - dealer“ přestal bez omluvy docházet od 13. 5. 1996 do zaměstnání. Žalobce s ním proto ke dni 23. 5. 1996 okamžitě zrušil pracovní poměr podle ustanovení § 53 odst. 1 písm. b) zák. práce. V důsledku toho, že žalovaný nedocházel do zaměstnání a neplnil úkoly, které pro něj z pracovního poměru vyplývaly, měla žalobci v období května až července 1996 vzniknout škoda (na ušlém zisku), jejíž náhradu po žalovaném požaduje.

Odvolací soud při rozhodování o výši této škody dospěl k závěru, že žalobce může požadovat náhradu škody jen za dobu, po kterou trval pracovní poměr mezi žalobcem a žalovaným (tedy nejdéle do 23. 5. 1996), i kdyby žalobci vznikala škoda také po tomto datu. S tímto právním názorem nelze souhlasit.

Pracovněprávní vztahy vznikají mezi zaměstnanci a zaměstnavateli (§ 1 odst. 1 zák. práce). Pokud zákoník práce nebo jiný právní předpis nestanoví jinak, vznikají pracovněprávní vztahy nejdříve od uzavření pracovní smlouvy, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti, a zakládá-li se pracovní poměr zaměstnance volbou nebo jmenováním, nejdříve od jeho zvolení nebo jmenování (§ 1 odst. 2 zák. práce).

Individuální pracovněprávní vztahy vznikají v souvislosti s výkonem nesamostatné (závislé) práce zaměstnance pro zaměstnavatele, tj. práce, kterou fyzická osoba neprovádí vlastním jménem a na vlastní riziko, ale pro zaměstnavatele, podle jeho pokynů a na jeho nebezpečí. Tyto vztahy - jak je zřejmé ze zákoníku práce a z dalších právních předpisů - nevznikají jen mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, ale i mezi zaměstnavatelem a dalšími osobami, například pozůstalými nebo dědici po zemřelém zaměstnanci anebo ručitelem za závazek zaměstnance vůči zaměstnavateli. Pracovněprávní vztahy současně nejsou omezeny jen na dobu trvání pracovního poměru, dohody o provedení práce nebo dohody o pracovní činnosti. Ustanovení § 1 odst. 2 zák. práce určuje zásadně počátek vzniku pracovněprávních vztahů (dobu, kdy nejdříve pracovněprávní vztahy vznikají), žádné ustanovení zákoníku práce nebo jiného právního předpisu však nestanoví dobu, do kdy pracovněprávní vztahy trvají (kdy nejpozději pracovněprávní vztahy končí); pracovněprávními vztahy jsou proto také například nároky zaměstnavatele nebo zaměstnance na náhradu škody podle ustanovení § 172 a násl. zák. práce, i když ke škodě došlo až po skončení pracovního poměru. Je tomu tak zejména proto, že právní důvod (příčina) vzniku tohoto odpovědnostního vztahu je právě v pracovněprávním vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem. Za pracovněprávní naopak nelze považovat takové vztahy, které postrádají časový, místní a zejména věcný (vnitřní účelový) poměr k výkonu nesamostatné (závislé) práce, jako je například nájem služebního bytu zaměstnavatele zaměstnancem, půjčka poskytnutá zaměstnavatelem zaměstnanci apod. (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2001, sp. zn. 21 Cdo 615/2001, uveřejněného pod č. 60 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2002).

Jestliže tedy zaviněným porušením povinností vyplývajících z pracovněprávního vztahu začala zaměstnavateli vznikat škoda (případně i jiná škoda), okolnost, že skončil pracovní poměr mezi zaměstnancem (škůdcem) a zaměstnavatelem (poškozeným) sama o sobě neznamená, že došlo k přetřetí příčinné souvislosti mezi zaviněným porušením pracovních povinností a vznikající škodou. Podle hledisek ustanovení § 172 a násl. zák. práce je třeba věc posuzovat, dokud jsou naplňovány předpoklady odpovědnostního vztahu (porušení pracovní povinnosti, zavinění zaměstnance, vznik škody u zaměstnavatele a příčinná souvislost mezi zaviněným porušením pracovních povinností a vznikající škodou).

V projednávané věci se zaviněného porušení pracovních povinností dopustil žalovaný tím, že přestal docházet do zaměstnání. Toto jeho jednání vedlo zaměstnavatele (žalobce) k tomu, že s ním okamžitě zrušil pracovní poměr. Zároveň musel také řešit situaci, která jednáním žalovaného vznikla - obsazení jeho pracovního místa „řidič - dealer“. V přímé souvislosti s tím vznikala žalobci (zaměstnavateli) nejen skutečná škoda [nevznikaly hodnoty, které svou prací žalovaný (zaměstnanec) měl vytvářet], ale i jiná škoda (majetek žalobce se předpokládaným způsobem nerozmnožoval - nevznikal důvodně očekávaný zisk). Tato situace trvala do doby, než se žalobce (při vynaložení přiměřeného úsilí) dostal do takového stavu, jako by zde porušení pracovních povinností ze strany žalovaného nebylo (bylo obsazeno pracovní místo „řidič - dealer“ a zaměstnanec, který toto místo zastával, byl dostatečně zapracován, aby práci žalovaného nahradil). Pro trvání doby, po kterou tato jiná škoda žalobci vznikala bylo zcela nerozhodné, kdy skončil pracovní poměr žalovaného, a tím i porušování pracovních povinností nedocházením do zaměstnání. Jestliže příčinou vzniku jiné škody (nevznikal důvodně očekávaný zisk) byla skutečnost, že i po skončení pracovního poměru žalovaného nebyla práce „řidič - dealer“ odpovídajícím způsobem vykonávána, která ale byla vyvolána porušením

pracovních povinností žalovaným (přestal docházet do zaměstnání), trvala příčinná souvislost mezi porušením pracovních povinností žalovaným a vznikem škody na straně žalobce, bez ohledu na to, že v mezidobí pracovní poměr žalovaného zanikl, až do okamžiku, kdy práce „řidič – dealer“ odpovídajícím způsobem vykonávána byla.

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu v dovoláním napadeném měnícím výroku není z hlediska uplatněného dovolacího důvodu správný. Nejvyšší soud ČR jej proto zrušil (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem o.s.ř.) a věc vrátil Krajskému soudu v Plzni k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 věta první o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepominutelný dědic](#)
- [Náhrada škody zaměstnancem](#)
- [Likvidace dědictví](#)
- [Jistota](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Exekuce](#)
- [Započtení](#)
- [Reorganizace](#)
- [Soudní poplatky \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Spotřebitel \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Správa společné věci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)